

**Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання
зарубіжної літератури у закладах загальної середньої освіти
у 2021/2022 навчальному році**

ОСНОВНА І СТАРША ШКОЛА

Зарубіжна література

У 2021/2022 навчальному році вивчення зарубіжної літератури у 5 – 9 класах здійснюватиметься за навчальною програмою зі змінами, затвердженими наказом МОН від 07.06.2017 № 804;

у 10-11 класах – за навчальними програмами (рівень стандарту та профільний рівень), що затверджені наказом МОН від 23.10.2017 № 1407.

Викладання зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти здійснюють *українською мовою*. Твори зарубіжних письменників у курсі зарубіжної літератури вивчають в *українських перекладах*. Для зіставлення можливе залучення перекладів, переспівів іншими мовами, якими володіють учні (англійською, німецькою, французькою тощо). За наявності необхідних умов бажаним є розгляд художніх текстів (у фрагментах або цілісно) мовами оригіналів. У такому разі предмет «Зарубіжна література» виконує додаткову функцію *вдосконалення володіння учнями іноземними та іншими мовами*.

Звертаємо особливу увагу на те, що запропонована кількість годин на вивчення кожного розділу чи підрозділу є *орієнтовною*. Учитель має право самостійно розподіляти години на текстуальне вивчення творів, розвиток мовлення, позакласне читання, ураховуючи визначену кількість годин на опрацювання конкретного розділу. *Резервний час* учитель може використовувати також довільно, зокрема для збільшення кількості годин на вивчення окремого твору, для уроків розвитку мовлення, контрольного оцінювання, творчих та інших робіт (екскурсій, диспутів, семінарів тощо).

При оцінюванні навчальних досягнень учнів із зарубіжної літератури необхідно керуватися Критеріями оцінювання, затвердженими наказом МОНМтаС України від 13.04.2011 №329, Орієнтовними вимогами до оцінювання, затвердженими наказом МОН від 21.08.2013 №1222, *Положенням про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти (наказ МОН України № 1115 від 08 вересня 2020)*, пояснювальними записками до навчальних програм з предметів, рішенням педагогічної ради закладу освіти.

Оцінювання навчальних досягнень учнів 5-11 класів із зарубіжної літератури здійснюється у процесі повсякденного вивчення результатів навчальної роботи учнів на уроках і вдома: усної, зокрема індивідуальне, групове та фронтальне опитування; письмової, зокрема самостійні та контрольні роботи, тестування; графічної, зокрема робота зі схемами, таблицями; практичної, зокрема виконання різних видів літературних досліджень та навчальних проєктів, робота з теоретичними джерелами. При визначенні рівня навчальних досягнень учнів враховуються: сформованість основних умінь і навичок роботи з художнім

текстом, уявлень про літературний процес та його складники; характеристики відповіді: правильність, логічність, обґрунтованість, цілісність; якість знань; сформованість загальнонавчальних та предметних умінь і навичок, а саме: розрізняти жанри, елементи змісту і форми, сприймати, аналізувати, інтерпретувати твір у культурному контексті, у зв'язку з іншими видами мистецтва формулювати судження.

Основними видами оцінювання навчальних досягнень учнів із зарубіжної літератури є поточне й підсумкове (тематичне, семестрове, річне), державна підсумкова атестація.

Із метою систематизації та упорядкування навантаження учнів протягом навчального року рекомендована кількість видів контролю в процесі вивчення зарубіжної літератури **в 5-11 класах** незмінна, обов'язковим є один контрольний твір на семестр (*у першому семестрі п'ятого класу учні творів не пишуть*). Поданий у таблиці розподіл годин є мінімальним і обов'язковим для проведення в кожному семестрі.

Обов'язкова кількість видів контролю із зарубіжної літератури в 5–9 класах

Класи	5		6		7		8		9	
Семестри	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
Контрольні роботи у формі:	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3
контрольного класного твору;	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1
виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Уроки розвитку мовлення* (у+п)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Уроки позакласного читання	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Перевірка зошитів	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5

Обов'язкова кількість видів контролю із зарубіжної літератури в 10-11 класах

Семестри	I	II	I	II
Рівні	стандарту		профільний	
Контрольні роботи у формі:	2	2	4	4
контрольного класного твору*;	1	1	1	1
виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання)	1	1	3	3
Уроки розвитку мовлення**	2 (1у+1п; у межах текстуально го вивчення)	2 (1у+1п; у межах текстуально го вивчення)	3 (1у+2п)	3 (2у+1п)

Уроки позакласного читання	1	1	2	2
Перевірка зошитів	4	5	4	5

Учитель на власний розсуд може збільшити кількість видів контролю відповідно до рівня підготовленості учнів, особливостей класу тощо. Кількість та зміст контрольних робіт у 5-9 класах визначається вчителем згідно з програмою із зарубіжної літератури та календарно-тематичним плануванням, але не може бути менше шести на рік у 5-9 класах; у 10-11 класах за *новими* навчальними програмами: рівень стандарту – 4 (2 контрольні класні твори, 2 контрольні роботи); профільний рівень – 8 (2 контрольні класні твори, 6 контрольних робіт). Контрольні роботи передбачають виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання).

Тематичне оцінювання визначає рівень навчальних досягнень з певної літературної теми (частини теми, сукупності тем). Тематичний бал виставляють за результатами поточного оцінювання, враховуючи всі види навчальної діяльності, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми: уміння учнів працювати самостійно з навчальним матеріалом, у парах і групах, у взаємодії з однокласниками під час розв'язання навчальних проблем, контрольних робіт, уроків розвитку мовлення, ведення зошита, читання напам'ять.

Необхідно зауважити, якщо контрольна робота виконана вище або нижче поточних оцінок, то тематичну оцінку можна підвищити або знизити не більше, ніж на 2 б., а при відсутності учня протягом місяця і «н/о» (нема оцінки) за зошит відповідний запис не робимо. Оцінка за тему виставляється в окрему колонку з надписом «Тематична» без дати.

У кожному семестрі обов'язковим є проведення трьох контрольних робіт, двох уроків розвитку мовлення: одного уроку усного розвитку мовлення, а другого – письмового, двох уроків позакласного читання.

Оцінка за контрольний твір із зарубіжної літератури є середнім арифметичним за зміст і грамотність, яку виставляють в колонці з датою написання роботи, надпис у журнальній колонці «**Твір**» не робиться.

Під час оцінювання зошитів із зарубіжної літератури слід ураховувати наявність різних видів робіт, грамотність (якість виконання робіт), охайність, уміння правильно оформлювати роботи (дотримання вимог орфографічного режиму). У разі відсутності учня на уроках протягом місяця рекомендовано в колонці за ведення зошита зазначати «н/о» (нема оцінки).

Оцінки за ведення зошитів із зарубіжної літератури виставляють у кожному класі окремою колонкою в журналі один раз на місяць, а за читання напам'ять поетичних або прозових творів із зарубіжної літератури виставляють у колонку без дати з надписом «**Напам'ять**» та враховують як поточну до найближчої тематичної.

Тематичний бал не підлягає коригуванню: повторне тематичне оцінювання не проводиться і оцінка за повторне тематичне оцінювання не виставляється.

Якщо учень (учениця) був(ла) відсутній(я) на уроках протягом вивчення теми, не виконував(ла) вимоги навчальної програми, у колонку з надписом «Тематична» виставляється «н/а» (не атестований(а)).

Семестрове оцінювання здійснюється на підставі тематичних оцінок і має бути наближеним до середнього арифметичного від суми балів тематичного оцінювання літературних знань. Якщо учень був відсутній без поважної причини на всіх уроках з теми, то тематична оцінка «н/а» прирівнюється до 0 б. і враховується при виставленні семестрової оцінки (наприклад: $(5+4+0):3 = 3$ б.)

Оцінка за I (II) семестр виставляється після останньої тематичної в окрему колонку з надписом «I (II) семестр». Семестрова оцінка підлягає коригуванню (процедура здійснення відповідно до Інструкції з ведення класного журналу учнів 5-11 класів). Скоригована оцінка виставляється в колонку з надписом «Скоригована».

Оцінка за рік виставляється на основі семестрових оцінок і має бути наближена до середнього арифметичного від суми балів семестрового оцінювання.

У випадку, коли учень не був атестований за один із семестрів (через поважні причини), річну оцінку виставляємо на основі одного семестру. Наприклад: I семестр – 6 б., II семестр – н/а. Таким чином, річна – 6 б. Якщо «н/а» – за один із семестрів не підтверджено документами, то оцінку з «н/а» рахуємо як 0 б., наприклад: $(6+0):2 = 3$ б. Річна оцінка коригуванню не підлягає.

Навчання в умовах карантину – неочікуваний виклик, який засвідчив рівень володіння учителів і учнів важливими навичками XXI століття – використання технології дистанційного навчання. Перед кожним закладом загальної середньої освіти, кожним педагогічним працівником постала низка проблем щодо оптимальних форми та способу організації навчання з використанням технології дистанційного навчання задля рівного доступу учнів до отримання якісних освітніх послуг, об'єктивного оцінювання результатів навчання здобувачів освіти.

Оцінювання результатів навчальної діяльності може здійснюватись у синхронному або асинхронному режимі.

Синхронний режим дозволяє забезпечити більш об'єктивне оцінювання, проте вимагає відповідного технічного забезпечення у вчителя та усіх учнів. Оскільки залишається ризик технічних збоїв під час виконання завдань, слід застосовувати індивідуальний підхід та передбачити можливість повторного виконання тесту (контролю різних видів мовленнєвої діяльності, виконання тестових завдань, написання літературного диктанту, декламування напам'ять).

У синхронному режимі учні можуть:

- виконувати тести на платформах Google Classroom, Naurok, Moodle тощо за вибором вчителя та з урахуванням можливостей учня;

- виконувати письмові роботи, у тому числі літературні диктанти, контрольні твори із використанням відеоінструментів Google Meet, Skype, Zoom тощо;

- брати участь в усних формах контролю (усний переказ, цитатна характеристика героїв, порівняльний аналіз текстів, читання напам'ять вірша та прозових текстів, презентація та захист проєктів тощо) із використанням відеоінструментів Google Meet, Skype, Zoom індивідуально або в групах;

- брати участь в онлайн-семінарах та онлайн-форумах із використанням відеоінструментів Google Meet, Skype, Zoom або в чатах на платформах дистанційного навчання (наприклад, Moodle) у закритих групах Facebook та ін.;

- виконувати інші завдання, які пропонує учитель.

Асинхронний режим є більш гнучким у застосуванні, оскільки учні можуть виконувати завдання у зручний час, проте менш об'єктивним. Для зменшення ризиків необ'єктивного оцінювання рекомендовано налаштувати опцію проходження тесту один раз та обмежити час на виконання завдання, встановити термін для здачі роботи (контрольної роботи, літературного диктанту, тестових завдань, письмового переказу чи твору), повідомляти результати (за неавтоматизованої перевірки робіт) індивідуально після того, коли усі учні здали роботи. За необхідності учитель може провести додаткове усне опитування учнів за допомогою одного із засобів телефонного або відеозв'язку.

В асинхронному режимі учні можуть:

виконувати завдання на одній з платформ, контрольні роботи (тести) (Google Classroom, Naurok, Moodle та ін. за вибором вчителя);

виконувати письмові роботи, зокрема контрольні твори у текстових редакторах (Word та ін.) або у зошитах та надсилати вчителю файли з виконаними завданнями електронною поштою, в один із месенджерів (Viber, WhatsApp, Facebook тощо) або іншими засобами поштового зв'язку (за відсутності технічних засобів навчання або доступу до мережі Інтернет);

писати літературні диктанти з використанням аудіо- або відеозаписів, які створив та надіслав учитель;

знімати на відео або записувати аудіо усних відповідей та надсилати файли учителю засобами електронного зв'язку; виконувати інші завдання, запропоновані учителем.

Підсумкову оцінку за семестр виставляють з урахуванням результатів поточного, тематичного оцінювання, оцінювання різних видів мовленнєвої діяльності, отриманих учнями під час дистанційного навчання та до його початку. Учні, які не мають результатів поточного оцінювання з об'єктивних причин, можуть бути оцінені за результатами проведення семестрової контрольної роботи.

Для забезпечення рівних умов для проходження оцінювання всім учням рекомендовано запровадити гнучкий графік проведення підсумкових контрольних робіт за семестр, загальна тривалість якого має становити не менше двох тижнів. Якщо хоча б один учень для пересилання завдань та результатів оцінювання користуватиметься засобом поштового зв'язку (за відсутності Інтернету та/або технічних засобів навчання), необхідно збільшити час, відведений для проходження підсумкового оцінювання.

Контрольні роботи, які було проведено в умовах дистанційного навчання під час карантину, записуються в класному журналі без зазначення дати їх проведення. Якщо здобувачі освіти перебувають у надзвичайних життєвих ситуаціях (тривалий час у лікарні, за кордоном та ін.), то учитель має право скористатися академічною свободою і виставити оцінку за рік з опертям на оцінку за I семестр, наприклад: I семестр – 8 б., II семестр – н/а, за зошит – н/а, за рік – 8 б.

З огляду на варіативність організації навчання із зарубіжної літератури з використанням технологій дистанційного навчання рекомендуємо у підсумковому річному оцінюванні учнів із зарубіжної літератури звернути увагу на розвиток компетентностей: предметних і ключових, використовуючи технологію формування літературних компетентностей (когнітивні операції: фокусування,

ідентифікація, контекстуалізація, аналіз, інтерпретація, моделювання, перспектива). У формуванні завдань щодо проведення підсумкового річного оцінювання навчальних досягнень учнів із зарубіжної літератури в умовах дистанційного навчання доцільно використовувати: таблиці для роботи з художнім текстом, творчі завдання (написання есе, листа до письменника або літературного героя, укладання паспорту твору, укладання реклами на прочитаний художній твір, виконання короткотривалих проектів тощо).

Навчальна та методична література із зарубіжної літератури, рекомендована МОН, зазначена в Переліку навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки, що розміщений на офіційному сайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» (<https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/>).